

НАУКОВИЙ ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК
до проекту Закону України «Про особливості регулювання
підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх
об'єднань у перехідний період»
(реєстр. № 6013 від 09.09.2021 р.)

09.09.2021 р. на розгляд Верховної Ради України суб'єктами законодавчої ініціативи – групою народних депутатів (н.д. Р.О. Стефанчук, н.д. С.В. Кальченко, н.д. В.А. Медяник, н.д. Г.М. Третякова, н.д. О.С. Бакумов, н.д. Г.А. Вацак та інші) подано проект Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» (реєстр. № 6013 від 09.09.2021 р.; далі – Законопроект № 6013), який має системний характер для окремих галузей законодавства і потребує наукового опрацювання на підставі ст. 103 Регламенту Верховної Ради України, затвердженого Законом України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI. Науковий експертний висновок підготовлено відповідно до звернення Голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій н.д. С.В. Бабака до Національної академії наук України від 20.09.2021 р. № 04-24/20-2021/290323.

Науковий експертний висновок підготовлено Робочою групою, створеною на підставі розпорядження директора Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України» від 22.09.2021 р. № 8/21, у складі: В.А. Устименко (голова Робочої групи, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, д-р юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, директор Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України»), Р.А. Джабраїлов (заступник голови Робочої групи, д-р юридичних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України»), О.Ю. Ілларіонов (секретар Робочої групи, заступник зав. відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України»), Т.С. Гудіма (д-р юридичних наук, заступник зав. відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України»), І.В. Заблодська (д-р економічних наук, професор, директор Луганської філії Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України»), О.Р. Зельдіна (д-р юридичних наук, професор, завідувачка сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України»), В.О. Коверзнев (д-р юридичних наук, професор, старший науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових

досліджень імені В.К. Мамутова НАН України», заступник голови Деснянського районного суду м. Чернігова), В.Г. Олюха (д-р юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова НАН України»), В.В. Резнікова (д-р юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова НАН України»), завідувачка кафедри господарського права та господарського процесу Інституту права Київського національного університету ім. Тараса Шевченка), Н.В. Єремєєва (канд. юридичних наук, завідувач відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова НАН України»), О.А. Трегуб (канд. юридичних наук, науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова НАН України»).

Робоча група вважає за доцільне звернути увагу Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій **на наступне.**

Як впливає з п. 2 пояснювальної записки до Законопроекту № 6013, останній спрямований на «удосконалення корпоративного управління в юридичних особах, заснованих на державній і комунальній власності, на підвищення інвестиційної привабливості країни, запровадження ефективних механізмів контролю за використанням об'єктів державної та комунальної власності, а також на усунення суперечностей між Цивільним кодексом України та актами спеціального законодавства». Крім того, у п. 3 пояснювальної записки до Законопроекту № 6013 наголошено, що передбачається внесення змін до Цивільного кодексу України, **визнання таким, що втратив чинність, Господарського кодексу України**, а також прийняття низки змін до актів чинного законодавства України, що знайшло вияв у прикінцевих положеннях, а саме:

- доповнення Цивільного кодексу України положеннями, що свідчать про можливість існування юридичних осіб в організаційно-правовій формі – «об'єднання юридичних осіб» (пропонується доповнити ч. 1 ст. 83 та ст. 84 Цивільного кодексу України);

- доповнення Цивільного кодексу України статтями, направленними на покращення корпоративного управління, зокрема статтею 96-1, яка містить визначення корпоративних прав, встановлює момент виникнення корпоративних прав, а також можливість існування у законодавстві обмежень певним особам щодо володіння корпоративними правами або їх

реалізації; ст. 99-1, якою визначається статут та обов'язки посадових осіб товариств;

- виключення з Цивільного кодексу України таких юридичних осіб публічного права як державні підприємства, комунальні підприємства та спільні комунальні підприємства;

- доповнення Цивільного кодексу України положеннями, відповідно до яких встановлюються особливості передачі в управління майна юридичній особі її засновником;

- внесення змін до законодавчих актів, що регулюють приведення у відповідність з Цивільним кодексом України правил набуття права власності на майно, передане у власність юридичним особам, що перебувають під контролем держави, та на майно, набуте ними у власність на підставах, не заборонених законом, забезпечення можливості отримати речові права на чуже майно, не заборонені законом, а також права користуватися майном чи здійснювати управління ним відповідно до укладених договорів;

- визнання таким, що втратив чинність Господарського кодексу України, положення якого, на думку розробників Законопроекту № 6013, переважно не мають регулятивного ефекту, є декларативними за своїм змістом, а також суперечать іншим нормативно-правовим актам та загальним засадам цивільного законодавства».

Детальне ознайомлення із супровідними документами виявляє техніко-юридичні вади Законопроекту № 6013 та виявляє його дійсну мету (попри заявлену в Пояснювальній записці) – **скасування Господарського кодексу України** (повторюється двічі) (див. далі). Також аналіз змісту преамбули та пунктів 2-4 Прикінцевих та перехідних положень Законопроекту № 6013 надає такі ж підстави для висновку, що єдиною метою його ухвалення є скасування Господарського кодексу України та ліквідація підприємства як організаційно-правової форми господарювання.

Для цього Законопроектom № 6013 пропонується запровадити перехідний період здійснення в Україні підприємництва, а також функціонування та діяльності підприємств та їх об'єднань протягом семи років.

У певній мірі, Законопроект № 6013 можна вважати концентрованим виразом положень, так званої, «Концепції оновлення Цивільного кодексу України», яка отримала негативні відгуки від наукового співтовариства¹. Крім того, Законопроект № 6013 змістовно повторює положення проекту

---

¹ Див.: Науково-експертний висновок до Концепції оновлення Цивільного кодексу України: брошура / під заг. ред. члена-кореспондента НАН України В.А. Устименка. Київ : НАН України, ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України», 2021. 112 с. Науково-експертний висновок направлений всім фракціям у Верховній Раді України, всім комітетам Верховної Ради України, Офісу Президента України, Кабінету Міністрів України, він також наявний у вільному доступі за посиланням: https://www.iepd.kiev.ua/?page_id=41

Закону України «Про внесення змін і доповнень до деяких законів України з метою вдосконалення цивільного законодавства» (реєстр. № 2635 від 19.12.2019 р.), який вже поданий на розгляд Верховної Ради України та який отримав негативні відгуки, наведені в картці зазначеного Законопроекту, у тому числі з боку Національної академії наук України (висновок було надіслано до Комітету Верховної Ради України з питань економічного розвитку – лист від 05.03.2020 р. № 299/91/20).

За підсумками проведеного комплексного аналізу змісту Законопроекту № 6013 із використанням низки загальних та спеціальних методів наукового пізнання, робочій групі вдалося виявити значну кількість істотних юридико-технічних недоліків, а також порушень вимог Конституції України, міжнародно-правових актів, ратифікованих Верховною Радою України, інших міжнародно-правових документів, Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», інших актів чинного законодавства України, а саме:

1. Законопроект № 6013 суперечить Конституції України (ст.ст. 1, 8, 13, 15, 37, 41, 46, 78, 86, 103, 120, 140, 142, 143), міжнародним зобов'язанням України в частині визначеного євроінтеграційного вектору (ст.ст. 76, 86, 135, 148, 149, 151, 253, 254, 277, 282, 355, 378, 422 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС). Прийняття цього проекту несе істотні ризики дестабілізації, десистематизації правової системи України, порушення ustalеної судової практики, принципів та засад правотворення. Крім того, відповідні пропозиції до Цивільного кодексу України також порушують методологічні основи самого Цивільного кодексу України як кодексу приватного права, що не покликаний втручатися у публічно-правові відносини, а, відповідно, його положення не можуть визначати організаційно-правові форми юридичних осіб публічного права. Наприклад, до ч. 3 ст. 81 Цивільного кодексу України пропонується внести зміни щодо встановлення порядку створення, організаційно-правових форм, правового статусу всіх юридичних осіб, а не юридичних осіб тільки приватного права, як у чинній редакції. Це є штучним та необґрунтованим розширенням предмету правового регулювання Цивільного кодексу України всупереч ст. 1 останнього, в якій зазначено, що цивільним законодавством регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників, і є за своєю сутністю виключно приватно-правовими.

Українська правова система, у разі прийняття Законопроекту № 6013, втратить національну своєрідність (яка повністю корелюється із традиціями держав-членів Європейського Союзу) у порівнянні із Російською Федерацією та СРСР, де традиційно заперечувалася та заперечується окрема кодифікація господарського (або підприємницького чи комерційного) законодавства всупереч світовому досвіду (зокрема й досвіду держав-членів ЄС), що може

мати непрогнозовані наслідки з боку держави-агресора щодо розгортання пропаганди спільності та схожості правових систем, створить підґрунтя для повернення до питання втягування України в Митний Союз (та інші інтеграційні утворення за участю та під головуванням РФ) та інші структури.

2. У Методичних рекомендаціях «Правила оформлення проектів законів та основні вимоги законодавчої техніки» (Апарат Верховної Ради України, 2014 р.). зазначається, що «кожен законопроект має назву, яка є складовою частиною офіційного тексту закону. У назві закону стисло (в кількох словах) викладається зміст закону. Для цього використовуються інформативні поняття, які дозволяють розпізнати предмет, що регулюється цим законом»². У цьому сенсі назва Законопроекту № 6013 спотворює уявлення про реальний предмет регулювання та вводить в оману щодо його змісту і цілей. Отже, вимоги законодавчої техніки щодо структури законопроекту («Структура законопроекту повинна забезпечувати послідовне логічне викладення нормативного матеріалу, його доступність для огляду та тим самим сприяти правильному його розумінню, а відтак, і застосуванню»³) грубо порушуються.

Зокрема, назва Законопроекту № 6013 є набагато вужчою за фактичний предмет його регулювання, що має ознаки приховування, вуалювання у такий спосіб реальних цілей прийняття нормативно-правового акта (про приховування яскраво свідчить п. 3 пояснювальної записки «Загальна характеристика та основні положення законопроекту», де про скасування Господарського кодексу України згадується раніше, аніж надається будь-яка характеристика змісту пропонованих положень; див. вище).

Невідповідність назви і змісту Законопроекту № 6013 прямо впливає із його преамбули, згідно з якою «цей Закон визначає правові та організаційні засади здійснення підприємництва, функціонування та діяльності підприємств та їх об'єднань протягом перехідного періоду». Своєю чергою, на відміну від чинного Господарського кодексу України, під підприємництвом розуміється самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик діяльність, що здійснюється юридичними особами, фізичними особами – підприємцями з метою досягнення економічних і соціальних результатів та/або одержання прибутку. У такому сенсі дія відповідного Законопроекту № 6013 має поширюватися на всіх суб'єктів господарювання, що здійснюють як комерційну, так і некомерційну господарську діяльність, а не лише на окремі види юридичних осіб та їх об'єднань (як це заявлено в назві Законопроекту № 6013).

² Методичні рекомендації «Правила оформлення проектів законів та основні вимоги законодавчої техніки» / Апарат Верховної Ради України; видання 4-те, випр. і доп. Київ, 2014. С. 8–9. URL: http://static.rada.gov.ua/site/bills/info/zak_rules.pdf

³ Там само.

Зокрема, ст. 2 Законопроекту № 6013 містить запозичений зі ст. 55 Господарського кодексу України поділ суб'єктів підприємництва на суб'єктів мікропідприємництва, малого підприємництва, середнього та великого підприємництва. При цьому до суб'єктів мікропідприємництва та малого підприємництва належать фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці. Такі положення явно не стосуються *особливостей* регулювання підприємницької діяльності *окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період*.

Це ж можна відзначити й щодо загальних норм про застосування адміністративно-господарських санкцій (ст. 23) та інших положень.

По суті власне особливостям регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у так званій «перехідний період» присвячено лише 3 статті, а саме: ст. 20 «Особливості створення та державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу підприємств і їх об'єднань у перехідний період»; ст. 21 «Особливості забезпечення майнової основи підприємництва у перехідний період»; ст. 22 «Особливості припинення підприємств у перехідний період».

3. У п. 3 Пояснювальної записки до Законопроекту № 6013 чомусь не наводяться його основні положення, що містяться у ст. 1–23, а лише надається інформація щодо змін та скасування інших нормативно-правових актів, передбачених Прикінцевими та перехідними положеннями. Вочевидь, це не відповідає вимогам до пояснювальної записки, встановленим ст. 91 Регламенту Верховної Ради України. Також у пояснювальній записці до Законопроекту № 6013 розробниками зауважено, що «реалізація проекту Закону не потребує додаткових витрат з Державного бюджету України». Через зміну організаційно-правової форми, юридичні особи будуть вимушені здійснювати витрати для упорядкування установчих документів, бухгалтерської звітності, печаток, бланків тощо. Попередні розрахунки доводять, що це будуть немалі витрати у юридичних осіб⁴. Такі витрати оцінюються у 2-3 млрд грн.

4. Для обґрунтування необхідності прийняття Законопроекту № 6013 у пояснювальній записці використовується неоднозначна термінологія, що не дає необхідного уявлення про недоліки чинних та переваги пропонуваніх підходів до регулювання. Зокрема, «право господарського відання» та «право оперативного управління» неодноразово та *без жодних пояснень* позиціонуються як «квазіречові права». Це скоріше нагадує мовне кліше,

---

⁴ Подцерковний О.П., Заблудська І.В. Economic costs on the change of organizational and legal forms of economic decrease by recording of the civil code of Ukraine and cancellation of the economic code of Ukraine: to discussion. Економічні інновації. 2020. Т. 22. Вип. 1 (74). С. 80-87.

покликане «заштампувати» відповідні інститути для формування їх негативного сприйняття.

5. Законопроект № 6013 не відповідає вимогам правової передбачуваності та правової визначеності, які є складовими принципу верховенства права.

Конституційний Суд України неодноразово наголошував на тому, що вимога визначеності передбачає ясність і недвозначність правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування в правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі⁵. Дотримання правової визначеності вимагає від законодавця чіткості, зрозумілості, однозначності правових норм, їх передбачуваності (прогнозованості)⁶, ґрунтується на таких складових, як ефективність мети і засобів правового регулювання, розумність та логічність закону⁷. В аспекті статті 8 Конституції України юридична визначеність означає несуперечливість такого регулювання та недопустимість його зміни з порушенням засадничих принципів права⁸.

---

⁵ Абзац другий підпункту 5.4 пункту 5 мотивувальної частини Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками) від 22.09.2005 р. № 5-рп/2005.

⁶ Абзац дев'ятий підпункту 4.3 пункту 4 мотивувальної частини Рішення Великої палати Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців тринадцятого, чотирнадцятого пункту 32 розділу I Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» та Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення абзацу першого підпункту 164.2.19 пункту 164.2 статті 164 Податкового кодексу України (справа про оподаткування пенсій і щомісячного довічного грошового утримання) від 27.02.2018 р. № 1-р/2018.

⁷ Абзац четвертий пункту 5 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «Пріма-Сервіс» ЛТД щодо офіційного тлумачення положення пункту 7 частини третьої статті 129 Конституції України та за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини шостої статті 12, частини першої статті 41 Кодексу адміністративного судочинства України, частини другої статті 197 Цивільного процесуального кодексу України, а також частини восьмої статті 81-1 Господарського процесуального кодексу України (справа про фіксування судового процесу технічними засобами) від 08.12.2011 р. № 16-рп/2011.

⁸ Абзац третій підпункту 4.2 пункту 4 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України (Велика палата) у справі за конституційним поданням 62 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України «Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів» від 20.06.2019 р. № 6-р/2019.

Всупереч наведеним юридичним позиціям Конституційного Суду України, Законопроект № 6013 **не містить чіткої характеристики предмета та мети правового регулювання.**

Відповідно до преамбули Законопроект № 6013 визначає правові та організаційні засади здійснення підприємництва, функціонування та діяльності підприємств та їх об'єднань протягом *перехідного періоду*. В чинній законодавчій практиці термін «перехідний період» вказує на процес переходу від одного, фактичного, стану правового регулювання певної групи суспільних відносин до іншого, бажаного, прийняттого, стану. Втім, ст. 1 Законопроекту № 6013 **перехідний період** визначено як термін, що починається з дня набрання чинності цим Законом і завершується через сім років з дня набрання чинності цим Законом (щодо окремих його положень). Отже, сутність перехідного періоду розкривається за часовою (тривалість), а не сутнісною (новий якісний стан правовідносин як кінцева мета процесу переходу) ознакою.

За таких умов недостатньо обґрунтованою виглядає і сама тривалість перехідного періоду. Конституційний Суд України наголошує, що законодавець має визначати тривалість перехідного періоду при зміні правового регулювання суспільних відносин у кожній конкретній ситуації з урахуванням таких критеріїв: мети закону в межах правової системи і характеру суспільних відносин, що ним регулюються; кола осіб, до яких застосовуватиметься закон, і їх здатності підготуватися до набрання ним (його новими положеннями) чинності; інших важливих обставин, зокрема тих, що визначають час, необхідний для набрання чинності таким законом⁹.

6. Невизначеність мети та предмету правового регулювання може призвести і до більш масштабних негативних наслідків. Аналіз тексту Законопроекту № 6013 вказує на те, що регулюючий вплив Закону спрямований на значне ширше коло відносин, ніж декларовані *особливості* регулювання підприємницької діяльності *окремих видів* юридичних осіб та їх об'єднань у певний період.

6.1. Так, Законопроект № 6013 передбачено визнати Господарський кодекс України таким, що втратив чинність, з дня набрання чинності Законом (пункт 4 розділу «Прикінцеві та перехідні положення»). Втім предмет регулювання Господарського кодексу України – визначення основних засад

---

⁹ Абзаци четвертий, п'ятий підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини Рішення Великої палати Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 12 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28.12.2014 р. № 76–VIII від 22.05.2018 р. № 5-р/2018.

господарювання в Україні – очевидно не вичерпується функціонуванням та діяльністю підприємств та їх об'єднань. Втрата чинності Господарським кодексом України ніяк логічно не пов'язана із змістом Законопроекту № 6013 і не обумовлюється змінами у регулюванні підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб, що ним пропонуються .

6.2. Попри визначені в назві та преамбулі межі правового регулювання (*підприємницька діяльність окремих видів юридичних осіб у перехідний період*), дію закону, що пропонується, фактично поширено без обмежень в часі на сфери діяльності та широке коло юридичних осіб, з підприємництвом не пов'язаних: військові частини (п. 6 Прикінцевих і перехідних положень); музеї (п. 8 того ж розділу); бібліотеки (п. 15); театри (п. 16); заклади вищої освіти (п. 9); органи самоорганізації населення (п. 23); Національну академію наук України, національні галузеві академії наук, наукові установи (п. 10-11), Державну прикордонну службу України (п. 13); Національний банк України (п. 14); Національну комісію зі стандартів державної мови (п. 17); Фонд енергоефективності (п. 7); Український культурний фонд (п. 24).

Зазначені суб'єкти виконують спеціальні функції у важливих сферах життєдіяльності суспільства: забезпечення обороноздатності держави; цінової та фінансової стабільності; реалізації конституційного права на освіту; створення умов для провадження наукової і науково-технічної діяльності; національно-культурного розвитку; участі членів територіальних громад у вирішенні питань місцевого значення. Належне функціонування цих організацій, що є беззаперечним суспільним інтересом, реалізується у межах права господарського відання, що дозволяє сполучати наділення необхідним майном з боку держави/територіальної громади із гарантією збереження їх активів.

Точкові спроби довільно внести зміни у майнову основу діяльності зазначених суб'єктів (п. 12 Прикінцевих та перехідних положень) шляхом закріплення за ними майна на праві управління, оренди, іншому речовому праві, зокрема узуфрукту не відповідають цілям, змісту та завданням їх діяльності, позбавляє можливості належним чином виконувати покладені на них важливі для держави і суспільства завдання.

6.3. Окремо необхідно наголосити на положеннях Законопроекту № 6013 (п. 20, 21 Прикінцевих та перехідних положень), спрямованих на скасування норм чинного законодавства щодо закріплення за оператором системи передачі електричної енергії, оператором газотранспортної системи об'єктів державної власності, що використовуються у провадженні діяльності з передачі електричної енергії / транспортування природного газу, на праві господарського відання.

Право господарського відання на об'єкти, що використовуються для передачі електричної енергії / транспортування природного газу – невід'ємний елемент забезпечення відокремлення системних операторів за

моделлю ISO (незалежний системний оператор), втілення якої регламентовано ст.ст. 27 Закону України «Про ринок природного газу», 36¹ Закону України «Про ринок електричної енергії». Модель відокремлення ISO передбачає, що оператор системи володіє, користується майном, яке забезпечує цілісність об'єднаної енергетичної системи, газотранспортної системи України та диспетчерське (оперативно-технологічне) управління магістральні та міждержавними мережами, на праві господарського відання, при цьому, зазначене майно залишається у власності держави. Сертифікація системних операторів за вказаною моделлю отримала схвальні висновки Секретаріату Енергетичного Співтовариства. Оператор газотранспортної системи сертифікований Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг 24.12.2019 року та з 01.01.2020 р. здійснює діяльність відповідно до європейських стандартів. Оператор системи передачі електричної енергії наразі перебуває в стадії проходження процедур сертифікації.

Внесення в законодавство змін, які руйнують механізм відокремлення системних операторів унеможливорює проходження процесу сертифікації, піддає сумніву забезпечення незалежності вітчизняних операторів, що є одним з головних зобов'язань, прийнятих Україною за Угодою про асоціацію з ЄС, загрожує стабільності функціонування об'єднаної енергетичної системи та газотранспортної системи України.

7. Аналіз наведених вище положень Законопроекту № 6013 вказує на його **недекларовану мету: скасування права господарського відання та права оперативного управління.** Наявність в законодавчому акті прихованої цілі суперечить принципу верховенства права та містить ознаки до сваволі. Окрім того, відмова від вказаних прав не обґрунтована авторами Законопроекту в пояснювальній записці і не впливає із його змісту.

8. Очевидно, що невизначеність мети та предмету правового регулювання Законопроекту № 6013 призводить до суперечливості, відсутності системності, узгодженості з іншими актами законодавства, до яких запропоновано внести зміни.

Так, наприклад, в запропонованих змінах до Земельного кодексу України передбачено виключення підприємств з кола суб'єктів постійного користування земельними ділянками (ч. 4 ст. 20, Пункт 2 Перехідних та прикінцевих положень Законопроекту № 6013). При цьому не враховано, що термін «підприємство» згадується багато разів більш ніж у 100 різних статтях Земельного кодексу України, в контексті повноважень органів державної влади та управління, органів місцевого самоврядування в галузі земельних відносин; складу та цільового призначення земель України; приватизації земельних ділянок, тощо. Таким чином, підприємства залишаються

учасниками земельних правовідносин, будучи позбавлені прав на земельні ділянки.

Нова редакція ст. 169 Цивільного кодексу України (пп. 1 п. 5 Прикінцевих та перехідних положень Законопроекту № 6013) надає виконавчим органам сільської, селищної, міської ради та відповідних рад об'єднаних територіальних громад право створювати юридичні особи публічного та приватного права, що суперечить абз. 1 п. 30 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», відповідно до якого вказане питання є виключною компетенцією сільських, селищних, міських рад, що вирішується виключно на їх пленарних засіданнях.

Статті 18, 19 Законопроекту № 6013 наділяють релігійні організації правом господарського відання та правом оперативного управління всупереч ст. 17 Закону України «Про свободу совісті і релігійні організації», за якою культові будівлі і майно, які становлять державну власність, передаються організаціям, на балансі яких вони знаходяться, у безоплатне користування або повертаються у власність релігійних організацій в установленому порядку.

9. Сумнівним є з позицій принципу політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності як основи суспільного життя в Україні (ч. 1 ст. 15 Конституції України) фактичне встановлення вичерпного переліку організаційно-правових форм юридичних осіб через ліквідацію/реорганізацію та заборону створення нових підприємств.

Необхідно зауважити, що положення Законопроекту № 6013, спрямовані на регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб, також не відповідають вимогам узгодженості та системності. Норми щодо функціонування та реорганізації не враховують особливостей видів підприємств, перелічених у ч. 2 ст. 1 Законопроекту № 6013, приміром, що фермерське господарство може діяти як юридична особа або фізична особа – підприємець.

Представлений в Законі проекті № 6013 порядок перетворення державних та комунальних підприємств на товариства є надто загальним. Зокрема відсутні норми, що враховують ризики перетворення стратегічно важливих, містоутворюючих підприємств та передбачають відповідні особливості проведення корпоратизації, приміром, збереження виробничого профілю підприємств на певний період, розробку бізнес-планів їх розвитку, тощо.

Невиправданим є включення поняття та основних засад здійснення підприємництва як особливого виду діяльності в законодавчому акті, дія якого за визначенням має обмежений термін (перехідний період).

Насамкінець, логічним результатом порушення принципу правової визначеності, несистемного підходу до правового регулювання є

потрапляння до тексту Законопроекту № 6013 випадкових норм, що ніяк не пов'язані з його змістом.

Так, підпунктом 1 п. 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» виключено ч. 6 ст. 488 Цивільного кодексу України (строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин) щодо припинення/поновлення чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на *сорт рослин, породи тварин*. Цим же підпунктом передбачено доповнення ч. 3 ст. 1122 (Особливі умови договору комерційної концесії), хоча у тексті Законопроекту № 6013 будь-які згадки про договір комерційної концесії відсутні.

10. Насамперед, слід звернути увагу, що розробка Законопроекту № 6013 здійснена **із свідомим порушенням принципів та процедур, встановлених Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11.09.2003 р. № 1160-IV (далі – Закон № 1160-IV).**

Відповідно до ст. 1 Закону № 1160-IV, Верховна Рада України визнається регуляторним органом, а зазначений Законопроект № 6013 відповідає ознакам регуляторного акта, до яких нормативно віднесено наступні:

прийнятий уповноваженим регуляторним органом **нормативно-правовий акт, який або окремі положення якого спрямовані на правове регулювання господарських відносин**, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання;

прийнятий уповноваженим регуляторним органом інший офіційний письмовий документ, який встановлює, змінює чи скасовує норми права, застосовується неодноразово та щодо невизначеного кола осіб і який або окремі положення якого спрямовані на правове регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, незалежно від того, чи вважається цей документ відповідно до закону, що регулює відносини у певній сфері, нормативно-правовим актом.

Отже, процедура розробки та прийняття Законопроекту № 6013 обов'язково має узгоджуватися з приписами Закону № 1160-IV.

Перш за все, слід звернути увагу на те, що, згідно із ст. 7 Закону № 1160-IV, діяльність з підготовки регуляторних актів підлягає плануванню. Так, *план діяльності з підготовки проектів регуляторних актів повинен містити визначення видів і назв проектів, цілей їх прийняття, строків підготовки проектів, найменування органів та підрозділів, відповідальних за розроблення проектів регуляторних актів* (ч. 2 ст. 7 Закону № 1160-IV). Додатково у Законі № 1160-IV міститься важливе застереження, а саме: *«Якщо регуляторний орган готує або розглядає проект регуляторного акта,*

який не внесений до затвердженого цим регуляторним органом плану діяльності з підготовки проектів регуляторних актів, цей орган повинен внести відповідні зміни до плану не пізніше десяти робочих днів з дня початку підготовки цього проекту або з дня внесення проекту на розгляд до цього регуляторного органу, але не пізніше дня оприлюднення цього проекту.» (ч. 4 ст. 7).

На даний час можна констатувати, що Законопроект № 6013 на офіційному веб-порталі Верховної Ради України вже оприлюднено, але у **Плані законопроектної роботи Верховної Ради України на 2021 рік, затвердженому Постановою Верховної Ради України від 02.02.2021 р. № 1165-IX, Законопроект № 6013 відсутній.** Отже, у встановлені Законом № 1160-IV строки не внесено відповідних змін до Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2021 рік.

Крім того, підготовка законопроекту № 6013 не передбачена **Планом пріоритетних дій Уряду на 2021 рік**, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.03.2021 р. № 276-р. Адже відповідно до ч. 2 ст. 19-1 Регламенту Верховної Ради України, комітети до 31 грудня року, що передує поточному, подають пропозиції щодо питань, які потребують законодавчого врегулювання, з урахуванням *Програми діяльності та орієнтовного плану законопроектних робіт Кабінету Міністрів України.* Варто зауважити, що саме у плані пріоритетних дій Уряду відображаються завдання і заходи (кроки), зокрема з *нормотворчої діяльності щодо підготовки проектів регуляторних та інших нормативно-правових актів*, визначаються строки виконання та виконавці таких завдань і заходів, а також наводяться очікувані результати щодо їх виконання (п. 6 § 5-1 Регламенту Кабінету Міністрів України).

До речі, План пріоритетних дій Уряду на 2021 рік також не зазнав змін.

Вищевказане переконує, що розробка Законопроекту № 6013 не була запланована ані Верховною Радою України, ані Кабінетом Міністрів України. Відповідно дії з розробки та реєстрації на веб-порталі Верховної Ради України Законопроекту № 6013 разом із супровідними документами суперечить **Закону № 1160-IV.**

Порушення ст. 7 є не лише техніко-юридичною невідповідністю, виявленою під час підготовки науково-експертного висновку, а є свідченням більш істотної колізії, яка полягає у недотриманні **ПРИНЦИПІВ державної регуляторної політики, передбачених ст. 4 Закону № 1160-IV.**

Зокрема, порушено такий базовий принцип державної регуляторної політики, як «**передбачуваність**», який визначений у Законі № 1160-IV як «**послідовність регуляторної діяльності, відповідність її цілям державної політики, а також планам з підготовки проектів регуляторних актів, що**

дозволяє суб'єктам господарювання здійснювати планування їхньої діяльності;».

Не забезпечено дотримання принципу «прозорість та врахування громадської думки», який вживається у ст. 4 Закону № 1160-IV у значенні *«відкритість для фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань дії регуляторних органів на всіх етапах їх регуляторної діяльності, обов'язковий розгляд регуляторними органами ініціатив, зауважень та пропозицій, наданих у встановленому законом порядку фізичними та юридичними особами, їх об'єднаннями, обов'язковість і своєчасність доведення прийнятих регуляторних актів до відома фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань, інформування громадськості про здійснення регуляторної діяльності.»*.

Про дотримання зазначеного принципу свідчило б неухильне виконання положень ст. 9 Закону № 1160-IV. Так, кожен проєкт регуляторного акта оприлюднюється з метою одержання зауважень і пропозицій від фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань (ч. 1 ст. 9). Слід також зазначити, що проєкт регуляторного акта разом із відповідним аналізом регуляторного впливу оприлюднюється у спосіб, передбачений ст. 13 Закону № 1160-IV, не пізніше п'яти робочих днів з дня оприлюднення повідомлення про оприлюднення цього проєкту регуляторного акта (ч. 4 ст. 9). При цьому повідомлення про оприлюднення проєкту регуляторного акта повинно містити:

стислий виклад змісту проєкту;

поштову та електронну, за її наявності, адресу розробника проєкту та інших органів, до яких відповідно до цього Закону або за ініціативою розробника надсилаються зауваження та пропозиції;

інформацію про спосіб оприлюднення проєкту регуляторного акта та відповідного аналізу регуляторного впливу (назва друкованого засобу масової інформації та/або адреса сторінки в мережі Інтернет, де опубліковано чи розміщено проєкт регуляторного акта та аналіз регуляторного впливу, або інформація про інший спосіб оприлюднення, передбачений ч. 5 ст. 13 Закону № 1160-IV);

інформацію про строк, протягом якого приймаються зауваження та пропозиції від фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань;

інформацію про спосіб надання фізичними та юридичними особами, їх об'єднаннями зауважень та пропозицій (ч. 5 ст. 9).

Втім порядок оприлюднення Законопроєкту № 6013 та відсутність аналізу регуляторного впливу, підготовка якого передбачена ст. 8 Закону № 1160-IV, **переконає у свідомому ігноруванні нормативно визначених вимог до підготовки регуляторних актів.** До речі, відсутність аналізу регуляторного впливу не дає можливості стверджувати про дотримання таких принципів державної регуляторної політики, передбачених ст. 4 Закону № 1160-IV, як:

доцільність – обґрунтована необхідність державного регулювання господарських відносин з метою вирішення існуючої проблеми;

адекватність – відповідність форм та рівня державного регулювання господарських відносин потребі у вирішенні існуючої проблеми та ринковим вимогам з урахуванням усіх прийнятних альтернатив;

ефективність – забезпечення досягнення внаслідок дії регуляторного акта максимально можливих позитивних результатів за рахунок мінімально необхідних витрат ресурсів суб'єктів господарювання, громадян та держави;

збалансованість – забезпечення у регуляторній діяльності балансу інтересів суб'єктів господарювання, громадян та держави;

Важливо також звернути увагу на той факт, що **Законопроект № 6013 не пройшов експертизу з боку уповноваженого органу щодо здійснення державної регуляторної політики**, як це передбачено ст. 30 Закону № 1160-IV. Зокрема, до повноважень уповноваженого органу щодо здійснення державної регуляторної політики, серед іншого, належить «проведення експертиз проектів законів України, інших нормативно-правових актів, які регулюють господарські відносини та адміністративні відносини між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, надання розробникам цих проектів пропозицій про їх вдосконалення відповідно до принципів державної регуляторної політики;».

Додатковим прикладом порушення Закону № 1160-IV виступає п. 4 «Прикінцевих та перехідних положень» Законопроекту № 6013, яким передбачено скасування Господарського кодексу України.

У такому випадку, як передбачено ст. 10 Закону № 1160-IV, має бути здійснено відстеження результативності регуляторного акта, яким виступає Господарський кодекс України. Адже, як наголошено у ч. 1 ст. 10 Закону № 1160-IV, стосовно кожного регуляторного акта послідовно здійснюються базове, повторне та періодичне відстеження його результативності.

При цьому відстеження результативності регуляторного акта включає: виконання заходів з відстеження результативності; підготовку та оприлюднення звіту про відстеження результативності (ч. 2 ст. 10).

Як зазначено у ч. 13 ст. 10 Закону № 1160-IV, у звіті про відстеження результативності регуляторного акта зазначаються:

кількісні та якісні значення показників результативності, що є результатами відстеження результативності;

дані та припущення, на основі яких здійснено відстеження результативності, а також способи їх одержання;

використані методи одержання результатів відстеження результативності.

При цьому звіт про відстеження результативності регуляторного акта оприлюднюється шляхом опублікування в друкованих засобах масової інформації регуляторного органу, який прийняв цей регуляторний акт, а у разі їх відсутності - у друкованих засобах масової інформації, визначених цим регуляторним органом, та/або шляхом розміщення на офіційній сторінці цього регуляторного органу в мережі Інтернет (ч. 3 ст. 13 Закону № 1160-IV).

Втім дотепер звіт про відстеження результативності **Господарського кодексу України не оприлюднено**. Відповідно закріплення у п. 4 «Прикінцевих та перехідних положень» Законопроекту № 6013 **норми про скасування Господарського кодексу України суперечить Закону № 1160-IV**.

11. Загалом сама ідея скасування Господарського кодексу України, закріплена у п. 4 «Прикінцевих та перехідних положень» Законопроекту № 6013, набуває значно більшого масштабу та глибини, якщо **розглядати це питання через призму відповідності засадам правопорядку та принципу верховенства права**. Тим більше, що усталене розуміння принципу верховенства права запропоноване Конституційним Судом України.

У мотивувальних частинах низки рішень Конституційного Суду України наводяться положення щодо елементів (або, як зазначається в текстах рішень, вимог) принципу верховенства права. Зокрема, у п. 2.1.1 мотивувальної частини Рішення Другого сенату Конституційного Суду України від 18.06.2020 р. у справі за конституційною скаргою громадянки України О.М. Левченко щодо відповідності Конституції України (конституційності) припису п. 5 р. III «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення» міститься застереження про те, що **однією з вимог принципу верховенства права (правовладдя) є вимога юридичної визначеності (як принцип)**. Одним із складових елементів загального принципу юридичної визначеності є вимога (як принцип) передбачуваності приписів права. Додатково в згаданому Рішенні, у п. 2.1.2 мотивувальної частини підкреслено, що **складовим елементом загального принципу юридичної визначеності як вимоги верховенства права (правовладдя) також є принцип правомірних (легітимних) очікувань**, який, за тлумаченням Венеційської комісії, «виражає ідею, що органи публічної влади повинні додержуватися не лише приписів актів права, а й своїх обіцянок та пробуджених очікувань» (спеціальне дослідження Венеційської комісії «Мірило правовладдя», розділ II.B.5, п. 61)¹⁰.

¹⁰ Рішення Другого сенату Конституційного Суду України від 18.06.2020 р. № 5-р(II)/2020 у справі за конституційною скаргою громадянки України Левченко Ольги Миколаївни щодо відповідності Конституції України (конституційності) припису пункту 5 розділу III «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих

Як зазначено в п. 2.3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремого положення п. 26 р. VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України, **юридична визначеність** є ключовою в розумінні верховенства права; **держава зобов'язана дотримуватися та застосовувати в прогнозований і послідовний спосіб ті закони, які вона ввела в дію; юридична визначеність передбачає, що норми мають бути зрозумілими і точними, а також спрямованими на забезпечення постійної прогнозованості ситуацій і правовідносин.** Далі наголошується на тому, що в контексті ст. 8 Конституції України юридична визначеність забезпечує адаптацію суб'єкта правозастосування до нормативних умов юридичної дійсності та його впевненість у своєму юридичному становищі, а також захист від свавільного втручання держави. При цьому юридичну визначеність запропоновано розуміти через такі складові: чіткість, зрозумілість, однозначність норм права; право особи у своїх діях розраховувати на розумну стабільність чинного законодавства і можливість передбачати наслідки застосування норм права (легітимні очікування)¹¹.

Як можна переконатися, Конституційний Суд України у численних рішеннях наголосив на важливості дотримання принципу верховенства права як у правотворчій, так і у правозастосовній діяльності.

Таким чином, прийняття будь-яких рішень щодо Господарського кодексу України як системоутворюючого акта господарського законодавства має відбуватися в прогнозований і послідовний спосіб, виправдовуючи очікування суспільства.

Адже до сьогоднішнього дня історія становлення та розвитку господарського законодавства переконувала в тому, що держава свідомо докладала зусиль до розробки та введення в дію Господарського кодексу України – починаю від ідеї про розробку Господарського (торгового) кодексу України, втіленій у Концепцію судово-правової реформи в Україні, затвердженій у 1992 р. постановою Верховної Ради України до остаточного прийняття кодексу у 2003 р. та виділенні у 2004 р. у межах Класифікатора галузей законодавства України такої галузі як «090.000.000 Господарське законодавство. Підприємства і підприємницька діяльність»¹².

актів України щодо пенсійного забезпечення» від 02.03.2015 р. № 213-VIII. *Офіційний вісник України*. 2020. № 55. Том 2. Ст. 1729.

¹¹ Рішення Конституційного Суду України від 26.03.2020 р. № 6-р/2020 у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремого положення пункту 26 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України. *Офіційний вісник України*. 2020. № 32. Ст. 1097.

¹² Класифікатор галузей законодавства України, затверджений Наказом Міністерства юстиції України від 02.06.2004 р. № 43/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v43_5323-04#Text

12. Законопроект № 6013 змістовно представляє собою сукупність окремих статей, що запозичені з різних розділів та глав чинного Господарського кодексу України, які стосуються правового статусу підприємств, управління їх діяльністю, правового режиму майна, що закріплюється за підприємствами тощо. При цьому розробники Законопроекту № 6013, чітко усвідомлюючи неможливість заміни Господарського кодексу України за регулятивним потенціалом, все одно пропонують його скасувати, що, як було зазначено, є результатом відсутності аналізу регуляторного впливу Законопроекту № 6013.

Привертає увагу, що в тексті Законопроекту № 6013 **піддались некоректним, а часом антиконституційним, змінам** різні терміни та положення про підприємства.

Насамперед, у тексті Законопроекту № 6013 вживаються лише терміни «суб'єкт підприємництва» або «суб'єкт підприємницької діяльності» безвідносно до тих суб'єктів права, яких автори законопроекту відносять до категорії суб'єкт підприємництва або такої діяльності. Наприклад, у ч. 3 ст. 3 Законопроекту № 6013 наводиться норма про те, що **казенне підприємство є суб'єктом підприємницької діяльності**. Хоч серед ознак казенного підприємства, наведених у Господарському кодексі України, відсутнє згадування про підприємницький характер діяльності таких підприємств.

Зокрема, як зазначено у ч. 1 ст. 76 Господарського кодексу України казенні підприємства створюються у галузях економіки, в яких:

законом дозволено здійснення господарської діяльності лише державним підприємствам;

основним (понад п'ятдесят відсотків) **споживачем** продукції (робіт, послуг) **виступає держава;**

за умовами господарювання **неможлива вільна конкуренція** товаровиробників чи споживачів;

переважаючим (понад п'ятдесят відсотків) є **виробництво суспільно необхідної продукції (робіт, послуг)**, яке за своїми умовами і характером потреб, що ним задовольняються, як правило, **не може бути рентабельним;**

приватизацію майнових комплексів державних підприємств **заборонено законом;**

здійснюється медичне обслуговування населення.

З вищенаведеного випливає те, що казенне підприємство аж ніяк не відповідає ознакам суб'єкта підприємництва.

Помилковість бачення розробників Законопроекту № 6013 у цій частині зумовлена ігноруванням концепції поділу господарської діяльності на підприємництво (господарську комерційну діяльність) та некомерційну господарську діяльність, що знайшло вияв у ст. 3 Господарського кодексу України із подальшою деталізацією положень у межах глави 4 «Господарська комерційна діяльність (підприємництво)» та глави 5 «Некомерційна

господарська діяльність». Зокрема, не враховано норму ч. 2 ст. 52 Господарського кодексу України про те, що некомерційна господарська діяльність здійснюється суб'єктами господарювання державного або комунального секторів економіки у галузях (видах діяльності), в яких відповідно до ст. 12 цього Кодексу забороняється підприємництво, на основі рішення відповідного органу державної влади чи органу місцевого самоврядування. Виходячи з цього, як раз діяльність казенних підприємств є некомерційною господарською діяльністю.

Розробники Законопроекту № 6013, не розібравшись в питаннях організації та здійснення господарської комерційної та некомерційної діяльності, вирішили в тексті Законопроекту № 6013 здійснити редакторську роботу, **що призвело до появи нових позбавлених юридичного сенсу словосполучень.**

Наприклад, у ч. 3 ст. 2 та ч. 1 ст. 19 Законопроекту № 6013 з'явилося словосполучення «**некомерційна підприємницька діяльність**», визначення якого не запропоновано у ст. 1, яка має назву «Стаття 1. Визначення термінів». Надати будь-яке логічне визначення цьому терміну навряд чи буде можливим, адже закладено внутрішнє протиріччя, коли підприємництво (що і є комерцією) одночасно набуває ознаки некомерційної діяльності.

Вказане свідчить про те, що розробники Законопроекту № 6013 вдалися до копіювання тексту Господарського кодексу України, вдаючись до редакторських змін, які повністю змінюють мету та призначення запропонованих термінів.

До речі, ще одним яскравим проявом цього є ч. 1 ст. 19 Законопроекту № 6013, у якій визнається, що, зокрема, казенне підприємство, володіючи майном на праві оперативного управління, **здійснює «некомерційну підприємницьку діяльність»**, хоча у ч. 3 ст. 3 цього ж Законопроекту, як вже було зазначено, казенне підприємство **згадується як суб'єкт підприємницької діяльності.**

Говорячи про правові титули на майно, привертає увагу некоректна характеристика права господарського відання, представлена у ст. 18 Законопроекту № 6013. Зокрема, у ч. 1 ст. 18 відсутнє застереження про те, що право господарського відання є речовим правом суб'єкта підприємництва, як це передбачено у ч. 1 ст. 136 Господарського кодексу України. Відповідно беззастережне формулювання, наведене у ч. 1 ст. 18 Законопроекту № 6013, створює помилкове враження, що нібито право господарського відання є «...речовим правом державного або комунального підприємства, підприємств об'єднання громадян, релігійної організації та об'єднань підприємств...». Адже право господарського відання, наприклад, є речовим правом не всіх без винятку державних та комунальних підприємств, а саме державних та комунальних комерційних підприємств.

Крім того, необґрунтована заміна термінів «суб'єкт господарювання», «господарська діяльність» на «суб'єкт підприємництва», «підприємницька

діяльність» призвела до того, що вже на рівні досліджуваного Законопроекту № 6013 створено конфлікт з нормами Конституції України, міжнародними угодами, ратифікованими Верховною Радою України.

Так, у ч. 4 ст. 13 Конституції України, наголошено на тому, що «Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки.». З цього конституційного положення можна дійти висновку про визнання існування суб'єктів господарювання як особливих учасників суспільних відносин. У підсумку скасування Господарського кодексу України призведе до того, що значний масив суспільних відносин за участю суб'єктів господарювання залишиться поза межами правового регулювання, створивши передумови для порушення прав та законних інтересів суб'єктів господарювання.

Додатково не враховано, що господарсько-правова термінологія використовується не лише у текстах Конституції України та численних актах національного господарського законодавства, а і неодноразово згадується у міжнародних угодах, ратифікованих Верховною Радою України.

Так, у тексті Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, використовуються такі терміни як «господарська діяльність» (ст. 135, 149, 151, 422), «економічна діяльність» (ст. 86), «суб'єкт господарювання» (ст. 76, 253, 254, 355, 378), «суб'єкт господарської діяльності» (ст. 86, 282), «приватні суб'єкти господарювання» (ст. 149), «державний суб'єкт господарювання» (ст. 277), «об'єднання суб'єктів господарювання» (ст. 254), «державне підприємство» (ст. 149), «комунальне господарство» (ст. 148) тощо. Це підтверджує озвучений вище факт суперечності Законопроекту № 6013 положенням вказаної Угоди.

13. До масштабних руйнівних наслідків для держави може призвести практична реалізація ст.ст. 20 та 22 Законопроекту № 6013. Зокрема, ст. 20 забороняється створення юридичних осіб в організаційно-правових формах приватного підприємства, колективного підприємства, державного підприємства, казенного підприємства, комунального підприємства, спільного комунального підприємства, дочірнього підприємства, іноземного підприємства, підприємства об'єднання громадян (релігійної організації, профспілки), підприємства споживчої кооперації, орендного підприємства, індивідуального підприємства, сімейного підприємства, спільного підприємства, підприємства з іноземними інвестиціями, фермерського господарства, колективного сільськогосподарського підприємства, малого підприємства, колективного підприємства (ч. 1). Додатково у ст. 22 закріплено норму про те, що «Протягом п'яти років з дня набрання чинності цим Законом власник (суб'єкт, що виконує функції власника підприємства) зобов'язаний прийняти рішення про реорганізацію підприємства (злиття з господарським товариством,

приєднання до господарського товариства, перетворення в господарське товариство) **або його ліквідацію.**» (ч. 1).

Перед тим як перейти до з'ясування відповідності зазначених норм положенням Конституції України та міжнародним документам, вбачаємо за доцільне зауважити, що навіть якщо припустити можливість здійснення того, що передбачено ч. 1 ст. 22 Законопроекту № 6013, виникає питання про те як бути з підприємствами, які створювались як некомерційні і для яких здійснення комерційної діяльності є неможливим? Наприклад, казенні підприємства, комунальні некомерційні підприємства, підприємства релігійних організацій, підприємства об'єднань громадян тощо не зможуть перетворитися в господарські товариства або злитися чи приєднатися до господарських товариств. **Адже, як наголошено у ст. 81 Цивільного кодексу України, господарські товариства є підприємницькими товариствами.**

Відповідно запрошується відповідь про те, що **власники** казенних підприємств, комунальних некомерційних підприємств, підприємств релігійних організацій, підприємств об'єднань громадян тощо **мають обрати варіант ліквідації таких підприємств.** **Адже саме такий варіант запропоновано у ч. 1 ст. 22 Законопроекту № 6013.** При цьому *яким чином задовольнятимуться потреби населення у суспільно значущих товарах, роботах та послугах та як вирішуватимуться соціально-трудова питання працівників таких підприємств у зв'язку з ліквідацією останніх у Законопроекті № 6013 відповіді не надається.*

Під час аналізу також **встановлено невідповідність ідеї про припинення діяльності підприємств нормам Конституції України.**

Так, зазначене вступає у протиріччя з ч. 1 ст. 15 Конституції України, яка наголошує на тому, що суспільне життя в Україні ґрунтується **на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності.** Закономірним вбачається те, що Основний Закон України наголошує саме на багатоманітності, що дає підстави стверджувати про недоцільність та неможливість обмеження організації та здійснення господарської діяльності лише деякими організаційно-правовими формами суб'єктів права, визнаючи господарське товариство переважною та єдиною допустимою формою здійснення господарської діяльності. Адже суспільні відносини не є статичними та з кожним днем з'являються нові форми організації та ведення бізнесу, особливо в умовах глобальної цифровізації економік всіх країн світу. Стають затребуваними нові правові конструкції, які важко було навіть передбачити і сподіватися на їх втілення у практичну площину.

Крім того, розробниками Законопроекту № 6013 не враховано те, що **термін «підприємство» у різних відмінках згадується багато разів у різних статтях Конституції України, а саме ст. 37, 46, 78, 86, 103, 120, 142, 143.** Окремо слід наголосити, що у тексті Конституції України вжито словосполучення, які дозволяють чітко ідентифікувати конкретний вид

підприємства. Наприклад, «державні підприємства» згадуються у ч. 2 ст. 37, «комунальні підприємства» у ч. 2 ст. 142, ч. 1 ст. 143.

Варто також звернути увагу, що термін «підприємство» знайшов поширення у термінологічному апараті правових документів міжнародних організацій. Зокрема, можна згадати «Руководящие принципы ОЭСР по корпоративному управлению для предприятий с государственным участием» (в редакції 2015 р.), які були підготовлені Організацією економічного співробітництва та розвитку¹³. Зокрема, до таких підприємств у документі ОЕСР віднесено акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, корпорації (напевно у більш широкому значенні, аніж це передбачено національним законодавством) щодо яких держава здійснює право власності.

14. Необґрунтованими слід визнати положення ч. 5 ст. 22 Законопроекту № 6013, якими передбачено скасування таких правових титулів як право господарського відання та оперативного управління.

Замість цих речових прав, Законопроектом № 6013 встановлено, що майно має бути передане господарському товариству – правонаступнику на наступних засадах: 1) в управління за договором управління; або 2) до статутного капіталу, визнаючи господарське товариство власником державного чи комунального майна; або 3) в оренду.

Насамперед, слід зазначити, що відсутня з боку розробників Законопроекту № 6013 належна аргументація неефективності чи незатребуваності у сучасних економічних відносинах таких правових титулів як право господарського відання та оперативного управління. Вказане мало б знайти вияв у аналізі регуляторного впливу, який офіційно не оприлюднений. З тексту пояснювальної записки також не вбачається за можливе з'ясувати мотиви, якими керувалися розробники, передбачаючи скасування зазначених речових прав.

В той час як практика правозастосування переконує в тому, що, наприклад, право господарського відання є складовим елементом правового титулу на майно господарських товариств, заснованих державою.

Так, як зазначено у п. 22 Статуту приватного акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Надра України», державне майно, у тому числі нерухоме майно, передане Компанії відповідно до законодавства, закріплюється за Компанією на праві господарського відання. Слід також зазначити, що ПрАТ «Національна акціонерна компанія «Надра України» одночасно виступає власником майна, набутого на законних підставах (п. 23 Статуту)¹⁴.

¹³ OECD (2016), OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises, 2015 Edition:(Russian version), OECD Publishing, Paris. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264263680-ru>

¹⁴ https://nadrakrayny.com.ua/?page_id=2702

Аналогічні за змістом положення щодо права господарського відання передбачені і для акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України». Зокрема, у п. 25 міститься наступна норма: «Компанія використовує державне майно, що не підлягає приватизації, відповідно до законодавства. Майно, що є державною власністю і надане Компанії **в господарське відання**, користування чи управління, включається до її активів, але не може бути відчужене у будь-який спосіб без рішення загальних зборів. Списання та передача державного майна здійснюються відповідно до законодавства.»¹⁵.

Отже, право господарського відання органічно поєднується з іншими речовими правами, такими як право власності, не створюючи суперечностей у діяльності акціонерних товариств, засновником яких є держава.

У протилежному випадку, у разі примусової передачі державного та комунального майна у власність господарських товариств – правонаступників, про що зазначено абз. 6 ч. 5 ст. 22, **доведеться констатувати втрату державою та територіальними громадами об'єктів права власності поза їх волю.**

Такі ініціативи **суперечать** ч. 4 ст. 13 Конституції України, яка проголошує, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. **Усі суб'єкти права власності рівні перед законом.** Додатково, у ч. 4 ст. 41 Конституції України закріплено норму про те, що **ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності.**

Нелогічними та необґрунтованими виглядають норми Законопроекту № 6013 щодо передання державного або комунального майна господарському товариству – правонаступнику в оренду. Як вже зазначалося, це передбачено ч. 5 ст. 22 Законопроекту № 6013. Додатково, намагаючись створити передумови для практичної реалізації цього положення, підпунктом 3 п. 5 «Прикінцевих та перехідних положень» Законопроекту № 6013 передбачено доповнити ч. 2 ст. 15 Закону України «Про оренду державного та комунального майна», яка встановлює перелік підприємств, установ та організацій із правом на отримання в оренду державного та комунального майна, що не міститься в Переліку першого типу, без проведення аукціону, новим абзацом такого змісту:

«господарські товариства, 50 і більше відсотків акцій (часток) яких належить державі, Автономній Республіці Крим чи територіальній громаді або іншому господарському товариству, 100 відсотків акцій (часток) якого належать державі, Автономній Республіці Крим чи територіальній громаді.»

¹⁵ Деякі питання акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України»: постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 226. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/226-2019-%D0%BF#top>

Втім розробниками не враховано, що у ч. 2 ст. 15 Закону України «Про оренду державного та комунального майна» згадуються лише ті суб'єкти права, які не здійснюють підприємницьку діяльність та, відповідно, не мають статусу суб'єкта підприємництва, а саме:

музеї;

державні та комунальні підприємства, установи, організації у сфері культури і мистецтв чи громадські організації у сфері культури і мистецтв (у тому числі національні творчі спілки або їх члени під творчі майстерні);

заклади освіти всіх форм власності, що мають ліцензію на провадження освітньої діяльності;

громадські організації ветеранів для розміщення реабілітаційних установ для ветеранів;

реабілітаційні установи для осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю для розміщення таких реабілітаційних установ;

державні та комунальні спеціалізовані підприємства, установи та заклади соціального обслуговування, що надають соціальні послуги відповідно до Закону України «Про соціальні послуги»;

державні видавництва і підприємства книгорозповсюдження;

вітчизняні видавництва та підприємства книгорозповсюдження, що забезпечують підготовку, випуск та (чи) розповсюдження не менш як 50 відсотків книжкової продукції державною мовою (за винятком видань рекламного та еротичного характеру);

народні депутати України і депутати місцевих рад для розміщення громадської приймальні;

потенційні орендарі для організації та проведення науково-практичних культурних, мистецьких, громадських, суспільних та політичних заходів не строк, що не перевищує п'яти календарних днів протягом шести місяців, а також щодо майна, яке передається суб'єктам виборчого процесу з меток проведення публічних заходів (зборів, дебатів, дискусій) під час та на період виборчої кампанії;

потенційні орендарі для організації та проведення науково-практичних культурних, мистецьких, громадських, суспільних та політичних заходів не строк, що не перевищує 30 календарних днів протягом одного року щодо кожного орендаря, якщо балансоутримувачем є державне або комунальне підприємство, установа, організація, що здійснює діяльність з організації конгресів і торговельних виставок;

державні та комунальні спортивні клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, школи вищої спортивної майстерності, центри олімпійської підготовки, центри студентського спорту закладів вищої освіти, фізкультурно-оздоровчі заклади, центри фізичного здоров'я населення, центри фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, а також бази олімпійської, паралімпійської та дефлімпійської підготовки;

громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості, що є неприбутковими організаціями, внесеними до Реєстру неприбуткових установ та організацій, утворені ними спортивні клуби (крім спортивних клубів, що займаються професійним спортом), дитячо-юнацькі спортивні школи, школи вищої спортивної майстерності, центри олімпійської підготовки, центри студентського спорту закладів вищої освіти, центри фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, що є неприбутковими організаціями, внесеними до Реєстру неприбуткових установ та організацій, - виключно для проведення спортивних заходів або надання фізкультурно-спортивних послуг;

потенційні орендарі для організації та надання послуг з метою боротьби та протидії поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) на період дії карантину, зумовленого протидією поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19);

молодіжні та дитячі громадські об'єднання, які протягом останніх двох років, що передують року звернення, співпрацюють з органами державної влади та/або органами місцевого самоврядування щодо виконання державних цільових, регіональних, місцевих та інших програм у сфері молодіжної політики;

молодіжні центри, що є неприбутковими установами державної та комунальної форм власності.

В той час як господарські товариства, як вже зазначалося, згідно із ст. 84 Цивільного кодексу України, визнаються підприємницькими товариствами. Відповідно надання господарським товариствам, 50 і більше відсотків акцій (часток) яких належить державі, Автономній Республіці Крим чи територіальній громаді або іншому господарському товариству, 100 відсотків акцій (часток) якого належать державі, Автономній Республіці Крим чи територіальній громаді, права на отримання в оренду державного та комунального майна, що не міститься в Переліку першого типу, без проведення аукціону **створить передумови для порушення засад економічної конкуренції, що отримає вияв у встановленні привілейованого становища стосовно конкурентів, що призведе або може призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції (ч. 2 ст. 15 Закону України «Про захист економічної конкуренції»).**

15. Прикінцевими та перехідними положеннями Законопроекту № 6013 передбачена можливість передачі державного майна, що перебуває в користуванні військових частин, закладів освіти та науки у власність цих суб'єктів.

Зазначене створює передумови для корупційного відчуження такого майна керівниками названих установ, а також можливість звернення стягнення на це майно в процесі примусового виконання рішень судів та

інших органів (посадових осіб) за процедурою, встановленою Законом України «Про виконавче провадження». У такому разі, через деякий час Держава Україна стане неспроможною виконувати завдання в сфері обороноздатності, науки та освіти.

16. Законопроект № 6013 передбачає можливість передачі державного і комунального майна в управління суб'єкта господарювання. Вказане впливає зі змісту ст. 1045-1 «Особливості управління майном, що передано юридичній особі його учасником», що включена до Прикінцевих та перехідних положень з метою доповнення чинного Цивільного кодексу України.

Звертаємо увагу, що відповідно до положень ст. 1029 Цивільного кодексу України управління майном здійснюється за плату, яку установник вносить на користь управителя.

Отже, передавши комунальне та державне майно в управління суб'єктам комерційної діяльності (управителям), держава та органи місцевого самоврядування ще будуть змушені нести витрати за послуги з управління майном за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів.

Це призведе до абсурдної ситуації, коли «обрані» суб'єкти комерційної діяльності, отримавши в безоплатне користування майно, що перебуває у державній та комунальній власності, будуть мати не лише прибуток від його використання, а й надходження за управління ним, які сплачуватимуться фактично за рахунок коштів рядових платників податків.

17. Чинний Господарський кодекс України визначає господарсько-правовий статус підприємств, у тому числі комунальних, які виконують у державі важливу соціально-економічну функцію та здійснюють господарську діяльність, насамперед, у тих секторах економіки, які не мають комерційно привабливості, або забезпечують сферу некомерційних відносин.

Так, ст. 140 Конституції встановлено, що в Україні діє місцеве самоврядування – право жителів села, селища та міста самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України; органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад, сіл, селищ та міст, є відповідні ради.

За приписом ст. 143 Конституції територіальні громади села, селищ, міста безпосередньо або через утворені ними органами місцевого самоврядування управляють майном, що є в комунальній власності, затверджують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і контролюють їх виконання; встановлюють місцеві податки і збори відповідно до закону; утворюють, реорганізують та ліквідовують комунальні підприємства, організації і установи, а також здійснюють контроль за діяльністю.

Таким чином, ст. 4-19 Законопроекту № 6013 та п. 3 Прикінцевих та перехідних положень Законопроекту № 6013, якими передбачено функціонування в Україні підприємств та їх об'єднань лише протягом перехідного семирічного періоду, є такими, що прямо суперечать ст. 46, 140, 143 Конституції України, оскільки спрямовані на позбавлення органів місцевого самоврядування можливості реалізації своїх повноважень в інтересах мешканців місцевих громад.

18. Примусове перетворення комунальних підприємств у господарські товариства, що створюються виключно з метою отримання прибутку, позбавить їх права на знижку з оплати місцевих податків, які надаються Податковим кодексом України лише комунальним підприємствам, що призведе до ще більшого зростання вартості вироблених ними комунальних послуг і як наслідок цього – погіршить матеріальне становище населення України.

19. За ст. 1 Конституції Україна є суверенна і незалежна, демократична соціальна, правова держава.

Виконання соціальної функції передбачає обов'язкове використання державною та органами місцевого самоврядування власної майнової бази яка є основою здійснення будь-якої діяльності (економічної, соціально тощо).

Скасування Господарського кодексу України з відмовою від прав: господарського відання та права оперативного управління призведе до виникнення потреби вирішення питання подальшої долі комунального майна закріпленого за комунальними підприємства, які підлягатимуть реорганізації в господарські товариства, що володіють майном виключно на прав власності або праві оренди.

У такому разі у керівників органів місцевого самоврядування обов'язково виникне спокуса передати комунальне майно, що належить територіальним громадам, у приватну власність підконтрольним їм господарським товариствам, що матиме ознаки «прихованої» приватизації та корупційного виведення комунальної власності у власність суб'єктів приватного права.

За таких обставин, ліквідація речового права господарського відання та права оперативного управління створить на законодавчому рівні передумову для незаконного збагачення невеликої групи осіб наближених до керівництва місцевих рад, остаточного позбавлення територіальних громад власності, що утворює майнову базу місцевого самоврядування, та як наслідок цього неможливості виконання ними своїх конституційних повноважень.

Положення п. 5 Прикінцевих та перехідних положень Законопроєкту № 6013 щодо введення до Цивільного кодексу України норм, які регулюють діяльність суб'єктів господарювання не відповідають приписам ст. 1, 9 цього

Кодексу, оскільки до його предмету регулювання не віднесено відносини у сфері господарювання. Крім того, Прикінцевими та перехідними положеннями Законопроекту № 6013 передбачено внесення змін до ст. 17 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та наділення органів місцевого самоврядування правом створювати та бути учасниками господарських товариств. Така норма не узгоджується зі ст. 143 Конституції яка наділяє органи місцевого самоврядування лише правом утворювати, реорганізовувати та ліквідовувати комунальні підприємства, організації і установи.

20. В Законопроекті № 6013 (ст. 8 «Особливості здійснення підприємництва державними та комунальними підприємствами») в п. 9 закріплено положення про те, що «Списання з балансу не повністю амортизованих основних фондів, а також прискорена амортизація основних фондів державного та комунального підприємства можуть здійснюватися лише за наглядової ради підприємства. Списання з балансу не повністю амортизованих основних фондів, а також прискорена амортизація основних фондів державних та комунальних підприємств здійснюється за суб'єкта, що виконує функції власника підприємства, якщо ринкова вартість основних фондів становить 25 і більше % вартості активів державного чи комунального підприємства за даними річної фінансової звітності.». Виникає припущення, що за рішенням суб'єкта, що виконує функції власника підприємства, може бути здійснено списання з балансу не повністю амортизованих основних фондів, ринкова вартість основних фондів яких становить 50% вартості активів (50% > 25%). **Якщо так, то тоді це прямий шлях до корупції.**

21. Судова практика щодо застосування Господарського та Цивільного кодексів є усталеною та не викликає сьогодні проблем у адвокатів, інших практиків та суддів. Верховним Судом, господарськими судами України напрацьований значний масив практики правозастосування, відмова від якої потягне дезорієнтацію бізнесу та інвесторів на багато років уперед, створить умови для рейдерських захоплень підприємств.

У п. 1 пояснювальної записки розглядається практика Верховного Суду щодо класифікації та правового статусу приватного підприємства. Далі зазначається, що «мотиви, про які йдеться у ... постанові Верховного Суду від 29 червня 2021 року, *не виключають можливості застосування аналогічного підходу до державних та комунальних підприємств*». Далі цим обґрунтовується потреба у невідкладному виконанні Верховною Радою України свого обов'язку із забезпечення «якості закону» – його доступності для зацікавлених осіб, чіткості та передбачуваності у застосуванні. Однак такі радикальні висновки не повинні ґрунтуватися лише на припущенні, позбавленому належної перевірки. Адже підхід, що застосовується до

приватних підприємств, не може бути беззастережно перенесений на державні та комунальні підприємства.

Крім того, наведені у пояснювальній записці поодинокі приклади з практики Верховного Суду не є об'єктивним чинником для обґрунтування доцільності розробки Законопроекту № 6013. Адже Верховний Суд, застосовує правові норми, з метою вирішення конкретного спору за участю відповідних сторін. Більше того, використання аналогії закону та аналогії права є загальновідомим способом подолання прогалини у праві. Відповідно Верховний Суд не створює нової правової норми і не зобов'язує законодавчий орган вчинити певні дії. Більше того, слід взяти до уваги часті випадки відступлення Великою Палатою Верховного Суду від вже раніше напрацьованої практики вирішення тих чи інших спорів із докорінним переглядом раніше сформульованих правових позицій.

Поза законом виявляться поняття суб'єкта господарювання та господарської діяльності. Величезна кількість законів спираються на ці поняття. Йдеться, зокрема про закони України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», «Про основні засади державного контролю (нагляду) у сфері господарської діяльності», «Про державну регуляторну політику у сфері господарської діяльності», «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» тощо. За відсутності поняття господарської діяльності та господарського договору виникнуть підстави для конкуренції повноважень судів різних юрисдикцій, що призведе до нових спорів щодо підвідомчості судових справ господарським судам і буде слугувати додатковим фактором дестабілізації судової практики.

22. Законопроект № 6013 у разі прийняття здатен нанести пряму шкоду науковому та освітньому процесам у частині викладання комплексу господарсько-правових дисциплін, призвести до перегляду та ревізії наукової та навчальної літератури з дисципліни «господарське право», значно зменшити кількість дипломованих фахівців у сфері господарсько-правового регулювання економіки через припинення підготовки кадрів за господарсько-правовим напрямом, дезорганізує діяльність акредитованих аспірантур з підготовки докторів філософії у галузі права за господарсько-правовою спеціалізацією тощо.

Крім того, якщо припустити ліквідацію в Україні організаційно-правової форми підприємства, як це передбачається Законопроектом № 6013, то постане питання щодо подальшої організації діяльності виробничо-орієнтованих наукових установ, які функціонують у організаційно-правовій формі науково-дослідних, дослідно-конструкторських, конструкторсько-технологічних, дослідно-технологічних та проектно-конструкторських підприємств та організацій (ч. 16 ст. 7 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»). Звісно, для зазначених підприємств профільною виступає діяльність з впровадження наукових розробок, а не

здійснення підприємницької діяльності. Відповідно перетворення у господарське товариство, яке є суб'єктом підприємництва, унеможливить діяльність виробничо-орієнтованих наукових установ.

23. На розгляді Верховної Ради України знаходиться орієнтовно до 100 проєктів щодо внесення змін та доповнень до Господарського кодексу України. Виключення Господарського кодексу із правової системи України зачіпає інтереси інших суб'єктів законодавчої ініціативи та їх очікування. Законопроект № 6013 у разі прийняття суттєво порушить процес проходження проєктів всіх стадій законотворчого процесу, призведе до необхідності перегляду суб'єктами законодавчої ініціативи таких проєктів з часовими та ресурсними витратами на забезпечення відповідних процесів.

24. У разі скасування Господарського кодексу України потребуватимуть розроблення за правилами чинного законодавства багаточисельних нормативно-правових актів, наприклад, щодо підприємництва та некомерційного господарювання; заново доведеться розмежовувати малі, середні та великі підприємства задля диференціації державної економічної політики. Потребуватимуть перегляду сотні законів України та тисячі підзаконних нормативно-правових актів, розроблених на засадах ГК України.

Між тим, на Господарський кодекс України посилаються близько 7 тис. нормативно-правових актів та рішень судів. Кодекс входить у 20-ку найбільш популярних законів на сайті Верховної Ради України, маючи понад 2000 переглядів на день.

Крім того, Законопроект № 6013 торкається багатьох аспектів господарської діяльності (порівняльна таблиця до проекту Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період»), це дуже посилює складність його реалізації та потребує більш глибокої когерентності цього законопроекту з багатьма іншими законами України.

Загальний висновок.

Проаналізований проєкт Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» (реєстр. № 6013 від 09.09.2021 р.) має вади, які неможливо вирішити його техніко-юридичним редагуванням, здатен нанести суттєву шкоду правовій системі України, науковому та освітньому процесам, значно знизити ефективність формування та реалізації державної економічної політики, суперечить міжнародним зобов'язанням України (в т.ч. Угоді про асоціацію між Україною та ЄС), Конституції України, законам України (в т.ч. Закону України «Про

засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»), не має чітко визначеної мети та предмету правового регулювання, не відповідає «критеріям якості закону» (які є показниками дотримання принципу юридичної визначеності: ефективність мети і засобів правового регулювання, несуперечливість такого регулювання, розумність та логічність закону, чіткості, зрозумілості, однозначності правових норм), суперечить очікуванням суспільства та бізнесу у сталості та прогнозованості розвитку правової системи, не має прогнозу регуляторного впливу та наслідків для економіки України, не забезпечено його публічне обговорення як регуляторного акта, відсутній аналіз регуляторного впливу Законопроєкту № 6013, не проведено експертизу Законопроєкту № 6013 з боку уповноваженого органу щодо здійснення державної регуляторної політики, як це передбачено ст. 30 Закону № 1160-IV, не оприлюднено звіт про відстеження результативності Господарського кодексу України, як регуляторного акта, скасування якого передбачено Законопроєктом № 6013 тощо.

Підсумовуючи всі вищенаведені аргументи та відповідно до ст. 94 Регламенту Верховної Ради України та ст. 50 Закону України «Про комітети Верховної Ради України», Робочою групою вбачається за доцільне рекомендувати Комітету з питань освіти, науки та інновацій Верховної Ради України, Голові Верховної Ради України повернути проєкт Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» (реєстр. № 6013 від 09.09.2021 р.) суб'єкту права законодавчої ініціативи без його включення до порядку денного сесії та розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України.

Від імені Робочої групи

Голова Робочої групи з підготовки
наукового експертного висновку

В.А. Устименко

Секретар Робочої групи з підготовки
наукового експертного висновку

О.Ю. Ілларіонов

Б цьому документі проки
мірності, прошемо
визначити (визначити з
визначити один) арму.

Володимир

А. О. Волнова